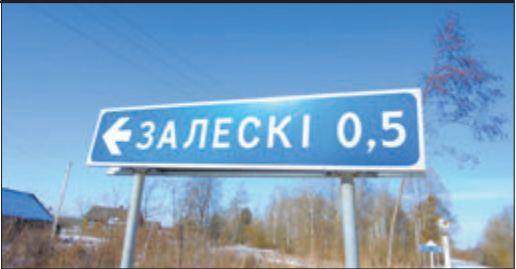

■ Вёскі, якія знікаюць: апошнія жыхары

БРАТ З СЯСТРОЙ І ДЗВЕ БАБУЛЬКІ

ЗАЛЕСКІ
КОБРЫНСКАГА
РАЁНА

На жаль, цяпер так бывае, што на адной вясковай вуліцы зімуюць якіх-небудзь дзве сям’і, а паміж сабой не ладзяць. І ўжо паўсюль у маленькіх вёсках зарэгістравана нашмат больш людзей, чым пражывае... Тут усё наадварот. Зарэгістравана двое, пастаянна жывуць чацвёрта. І дружныя, добразычлівыя, адно аднаму дапамагаюць. А нефармальны стараста, лідар і завадатар агульных спраў Таццяна Мілун сваіх старэйшых аднавясковак падтрымлівае.

Старшыня Гарадзецкага сельскага Савета Дзмітрый Міроненка сказаў, што Таццяна Сцяпанайна тут крышачку як сястра міласэрнасці. Бо яна не толькі правядае пажылых людзей, калі трэба, вады прынясе, яшчэ нешта зробіць. Для іх Таццяна нібы малодшая сястра. Вось прыклад. Калі яшчэ не прадалі пустуючы будынак ФАП а ў суседніх Чалішчавічах, яна там памыла, прыбрала, зладзіла нешта нахштальт дома сацыяльных паслуг. Перад Вялікаднем туды запрашалі святара, каб старыя і нямоглыя людзі з навакольных вёсак маглі прайсці споведзь і прычасце.

Ды і ў самай крытычнай жыццёвай сітуацыі Таццяна Мілун першая прыходзіць на дапамогу. Яе адзінокая суседка Яфімія Тунчык зусім злягла пасля інсульту, стан быў такі, што хворую адну не пакінеш. Таццяна забрала Яфімію Андрэўну ў сваю хату, месяц яе даглядала. Калі ж бабулька памерла, хавалі яе жыхары Залескага разам са старэйшай сельвыканкама. А за тыя грошы, што дзяржава выдзяляе на пахаванне, умудрыліся яшчэ і сціплы помнік паставіць. Адным словам, зрабілі ўсё па-людску, як трэба.

Таццяна Мілун нарадзілася ў вырасла ў Залесках у сям’і лесніка. Бацька Сцяпан Емяльянавіч Кулік спачатку быў у партызанах, потым

брэсцкую — і зноў радасная вяртаюся ў вёску, бо сюды цягне.

Здавалася б, у Таццяны Мілун менталітэт гарадскога чалавека, яна добра сябе адчувае на вялікіх мерапрыемствах, не цураецца шумных кампаній. Расказвала, што на працы заўсёды была актывісткай, грамадскую работу любіла. Амаль у 50 гадоў яе яшчэ Снягуркай прызначалі на навагодніх святах цэха. Але ж, як сведчыць

жыццё, Таццяна Сцяпанайна і тут сваім здольнасцям ды энергіі знаходзіць прымяненне. Раней, калі аднавяскоўцы былі крыху маладзейшыя і здаравейшыя, яна іх выцягвала на святочныя пікнікі ў лес. Тут зусім недалёка ёсць мясцінка для адпачынку са сталом і лаўкамі. Прыносілі свае травы на Вялікдзень ці Тройцу, бралі, вядома, не толькі морс, але і нешта мацнейшае пад настрой, ды хараша, па-суседску сядзелі, маглі і песні паспяваць. Так было яшчэ некалькі гадоў таму. А цяпер і старэйшыя, і слабейшыя сталі. А галоўнае... відэакамера акурат каля іх альтанкі паявілася. Лясная ахова паклапаці-

лася. І, здаецца, нічога супрацьзаконнага не робяць, а вось трапляць у відэаархіў не хочацца. Таму святкуюць цяпер дома. На падворку пад клёнам ці яблыняй таксама пасядзець можна.

Акрамя брата і сястры, у Залесках ёсць яшчэ дзве жыхаркі, старэйшая з якіх — 85-гадовая Ніна Пакалюк. Ніна Мікалаеўна таксама мае брэсцкую рэгістрацыю. Але даўно ўжо жыве ў бацькоўскай хаце. Бабуля Ніна хоць

самым пачэсным месцы вісяць партрэты Нініных бацькоў. Са старога фотаздымка глядзіць малады і прыгожы мужчына ў вайскавай форме. Аказваецца, бацька нашай гераіні служыў яшчэ ў царскай арміі, удзельнічаў у Першай сусветнай вайне. А ніжэй на стале — фота яго прапраўнучка, таксама ў форме. Праўнук Ніны Мікалаеўны — выпускнік Інстытута пагранічнай службы.

Жыццё ў Ніны Пакалюк склалася даволі цікава для вясковага чалавека яе пакалення. Яна не працавала ў калгасе, як абсалютная большасць аднавяскоўцаў. Бацькі яе вырабілі сям’ю дзяцей. Старэйшы брат у пошуках лепшай долі заехаў аж у Магданскую вобласць, дзе здабывалі золата. Потым ён паступова забіраў братоў і сяцёр да сябе. Вядома, на фоне беднага калгаснага жыцця пачатку 50-х магданскія зарплаты выглядалі пропускам у дабрабыт. Вось і Ніна пару гадоў нават была ў штаце аховы на залатых капальнях. Потым выйшла замуж, нарадзіла дачку, пазней працавала рабочай на прадпрыемстве.

Вярнулася ў родныя мясціны ў 1983 годзе ва ўзросце 52 гадоў з пенсіяй, заробленай на Поўначы. У Брэсце пабудавала кааператыўную кватэру, пакінула яе дзецям, а сама вярнулася ў бацькоўскі дом. Яшчэ 65-гадовай трымала карову, сена для якой касіла і сушыла сама. Адночы, расказвае бабуля Ніна, прыехаў нейкі прадстаўнік райвыканкама з Кобрына, цікавіўся яе жыццём, а калі сказала, што сена для каровы сама нарыхтоўвае, аж з-за стала ўстаў. Абя-

цаў паспрыяць, каб калгас ёй прадаваў гатовае сена, але гаспадыня падзякавала і адмовілася. І не прадавала карову роўна столькі, колькі магла касіць ды сушыць корм.

— А цяпер вось апрадалася, хацела дроў насекчы, — сказала нам 85-гадовая гаспадыня.

— Яшчэ і агарод даглядае, не толькі градкі, але і бульбу праполе. Каб хто напасіў, то і яму дапамагла б, — падхоплівае Таццяна Сцяпанайна.

— Але ж бачыш, вяду ўжо ты прыносіш, мне цяжка бывае, — удакладняе Ніна Мікалаеўна. — Іншым разам і сама магу прынесці не вельмі поўнае вядро. Ды ў хаце не так чыста і спраўна, як раней было. Але сама сабе есці звару, сама сябе даглядаю. З прадуктаў можна купіць што хочаш.

Аўтакрама прыходзіць у панядзелак, сераду і пятніцу. Залескі знаходзяцца не за лесам, а ў самым лесе, за 18 кіламетраў ад цэнтра сельсавета — Гарадца. Аўтобус у суседнія Чалішчавічы заходзіць чатыры разы на тыдзень.

— Хоць далёка нашыя Залескі, але нас не забываюць, — расказваюць жыхары вёскі. — Вось толькі перад вамі быў прадстаўнік электрасетак, два дні таму хадзіў па хатах спецыяліст супрацьпажарнага нагляду. Тыдні два таму прыезджаў Мікалаевіч, старшыня сельсавета, а сёння во зноў, — вы.

А ў чацвёртай жыхаркі вёскі Веры Пакалюк у гэты дзень быў госць. Зяць прыехаў, рамантаваў гаспадарчыя пабудовы.

Святлана ЯСКЕВІЧ

■ Памяць пра чалавека

З трактарыстамі ЁН ВІТАЎСЯ ЗА РУКУ...

Фота Юліяна ПАСЕЦКАГА.

Сярод былых лідараў Беларусі Пётр Міронавіч Машэраў быў самым харызматычным. Сведкі з цёплай расказваюць, як ён папросту размаўляў з працаўнікамі на палях і ў цэхах і потым ужо слухаў справядзачы кіраўнікоў.

Асоба першага сакратара кампартыі БССР ператварылася ў легенду. Гэты чалавек пакінуў значны след у гісторыі Беларусі і памяць пра яго захоўваецца не толькі ў вучнёўскіх падручніках. Да 100-годдзя з дня нараджэння кіраўніка БССР Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны падрыхтаваў часовую выстаўку «Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей». Вядома, што Пётр Міронавіч арганізаваў партызанскую брыгаду на Віцебшчыне, быў узнагароджаны ордэнам Героя Савецкага Саюза і пасля заканчэння вайны спрыяў захоўванню і ўшанаванню памяці салдат, падпольшчыкаў і партызан. Але ваенная тэма не галоўная ў экспазіцыі. Сведчанні мірнага часу, калі краіна аднаўлялася і выходзіла на індустрыяльны шлях, не менш цікавыя для наведвальнікаў. Частку каштоўных матэрыялаў перадалі ў музей родных Машэрава.

— Колькі сябе памятаю, бацька быў моцна заняты. Ён рана ехаў на працу і вяртаўся аб адзінаццатай гадзіне. Напэўна, ён

мог бы падацца строгім, толькі мы адчувалі, што любіць ён нас па-сапраўднаму. А ўжо калі з’явіліся ўнучкі, то для бацькі яны сталі нібы святло ў акне. Калі надараўся вольны час, заставаўся з намі, расказваў многа чаго цікавага, любіў бываць у Белаежскай пушчы... Памятаю фразу, якую ён гаварыў пасля цяжкага рабочага дня: «Дайце мне памаўчаць» або «Дайце мне падумаць». Для яго такія хвіліны адзіноты былі неабходнымі, мы гэта цудоўна разумелі і не перашкаджалі, — успамінае дачка Наталля Пятроўна.

Сярод экспанатаў ёсць асабістыя рэчы Пятра Міронавіча: запісная кніжка з занатоўкамі, разгорнутая на першай старонцы, медалі, акулеры, фотаздымкі. Святочна ўбраная кашуля-вышыванка — падарунак ад работнікаў Аршанскага льнокамбіната. Ёсць і больш «афіцыйныя» экспанаты. Так, наведвальнікі ўпершыню ўбачаць партрэт Машэрава, які стварыў знакаміты майстар-мастак Міхаіл Савіцкі.

Аднак цікавей за ўсё слухаць успаміны пра незвычайнага чалавека. Мікалай ЧАХЛОЎ, намеснік старшыні Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Расіі (на фота), быў асабіста знаёмы з тагачасным першым сакратаром.

— У Мінску я меў пасаду сакратара райкама партыі. Разам з камсамольцамі вырашылі адбудаваць тонкасуконны камбінат, ужо пачалі работу, і тут здарыўся канфлікт з адным высокім чыноўнікам. Гэта стала прычынай для асабістай сустрэчы з Пятром Міронавічам. На размову з кіраўніком краіны я дамаўляўся вечарам, а ранкам наступнага дня ўжо ў кабінёце. Мне часта да-

водзілася бачыць важных палітычных асоб, так што мала чаму здзіўлюся. Аднак Машэраў мяне ўразіў — ён не стараўся стварыць вобраз нейкага важнага чалавека. Гаварыў проста, добра зразумеў. Што цікава — сеў не за стол, а на крэсла насупраць, каб зменшыць дыстанцыю. Распытваў і гаварыў сам, прычым паказваў дасведчанасць у тэме гаворкі. Перапыніў нас памочнік Пятра Міронавіча Крукаў. Сказаў, што «ўсё ўжо сабраліся». Тады я ўпершыню ўбачыў збянтэжанасць на твары Машэрава, быццам бы яму стала вельмі сорамна мяне перапыняць. Ён прапачэна, паабяцаў яшчэ раз перагледзець праблему. «Няёмка, калі заслужаныя людзі будуць чакаць,» — сказаў ён. І вось выходжу я ў прыёмную, а там сядзіць цэлая дэлегацыя акадэмікаў БССР і СССР. Як аказалася, на той дзень была запланавана важная сустрэча і запрошаныя прыйшлі раней. А назаўтра ператэлефанаваў Крукаў. Нам дазволілі працягнуць будоўлю.

Мікалай Чахлоў стаў аўтарам ідэі і рэдактарам кнігі «Пётр Машэраў. Эпоха і лёс», дзе сабраў успаміны людзей, якія гэта таксама як і ён сустракаліся з харызматычным беларускім лідарам. Напрыклад, на Расоншчыне жыхары расказалі, як вясковыя бабулі паскардзіліся Пятру Міронавічу, што засталіся зусім без зубоў. Да ўрача 15 кіламетраў ходу і чэргі немаленькія. Машэраў іх выслухаў, паехаў далей. А прайшло крыху часу — і з Віцебска аўтобус прывёз урачоў, якія ўсім ахвотным зрабілі зубныя пратэзы.

Рагнеда ЮРГЕЛЬ